

УДК 657.1

Ляхович Г. І.
кандидат наук з державного управління, доцент,
директор
Івано-Франківського навчально-наукового інституту менеджменту
Тернопільського національного економічного університету

Lyakhovych H. I.
Candidate of State Administration Sciences, Associate Professor
Chief of
Ivano-Frankivsk Education and Research Institute of Management
Ternopil National Economic University,

ФОРМИ ВЕДЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: ТОЧКИ ВЗАЄМОДІЇ

FORMS OF CONDUCTION AND ORGANIZATION OF RECORD-KEEPING IN THE CONDITIONS OF USE OF COMPUTER INFORMATION TECHNOLOGIES: POINTS OF CO-OPERATION

Анотація. У роботі розкрито основні тенденції розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій. Визначено переваги впровадження хмарних технологій, серед яких основними є зменшення витрат на придбання серверного обладнання, апаратних і програмних рішень, створення умов для доступу з будь-якого місця за наявності мережі Інтернет. Охарактеризовано найбільш поширені програмні продукти для ведення бухгалтерського обліку, що працюють на основі хмарних технологій. Досліджені позиції науковців щодо доцільності визначення нових форм ведення та організації обліку, поява яких обумовлена розвитком інформаційних технологій. Розкрито особливості вибору того чи іншого варіанту форм ведення та організації обліку в умовах використання інформаційно-комп'ютерних технологій.

Ключові слова: організація обліку, хмарні технології, форма ведення обліку, форма організації обліку, інформаційно-комп'ютерні технології.

Вступ та постановка проблеми. Практично всі сфери діяльності підприємств у сучасних умовах розвиваються під впливом інформаційно-комп'ютерних технологій. Не винятком у даному питанні став і бухгалтерський облік.

Особливо важливим для суб'єктів господарювання є своєчасне і адекватне реагування на зміни, які відбуваються як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі їх функціонування. Потреба швидкого збору і консолідації бухгалтерської інформації виникає на підприємствах, на яких автоматизовані робочі місця, призначені для реєстрації облікової інформації, віддалені від бухгалтерії або ж місця групування, узагальнення і систематичної обробки бухгалтерських даних. Останнім досягненням у

цьому напрямі є хмарні технології, активне впровадження яких не може не внести зміни до форм організації та ведення бухгалтерського обліку, урахування яких необхідне для забезпечення ефективної його організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх років питання особливостей організації та ведення обліку в умовах використання інформаційно-комп'ютерних технологій піднімалися в працях В.В. Свєдкімова, П.М. Гарасима, М.П. Гарасима, С.Ф. Легенчука, О.М. Поліщук, В.О. Осмятченко, А.І. Фаріон та ін.

Проте не всі з названих науковців аналізують зміни, які відбуваються у формах ведення та організації обліку під впливом використання інформаційно-комп'ютерних

технологій. Ряд авторів вже почали піднімати проблеми модернізації форм та методів бухгалтерського обліку щодо його пристосування до умов сучасних Інтернет-технологій. Зокрема, дослідження в даному напрямі здійснено у працях М.П. Павлюковця, С.М. Лайчук. Однак ряд пропозицій науковців є дискусійними, що свідчить про те, що дане питання продовжує бути актуальним та потребує більш ґрунтовного дослідження.

Метою даної роботи є визначення впливу сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій на форму організації та ведення бухгалтерського обліку.

Результати дослідження. Незважаючи на те що питання організації обліку піднімаються в працях науковців не один рік, все одно не дотримано конвенційності основних термінів. До цього часу відсутня єдність щодо того, яке поняття вкладати в той чи інший термін, зокрема, стосується це таких термінів, як «форма ведення обліку» та «форма організації обліку». Така ситуація обумовлена тим, що в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» вживаються терміни «форма обліку» та «форма організації обліку» з наведенням визначення тільки для першого. Саме тому для розкриття основних тенденцій, які характеризують організацію обліку на сучасному етапі розвитку, у першу чергу нам хочеться окреслити, що ми розуміємо під ними.

Дотримуємося тієї позиції, що під формою ведення бухгалтерського обліку слід розуміти сукупність облікових регістрів, які використовуються у певній послідовності та взаємодії для ведення обліку. У процесі історичного розвитку форми ведення бухгалтерського обліку істотно змінювалися під впливом змін умов господарювання. Сучасні паперові форми бухгалтерського обліку, що застосовуються на підприємствах і в організаціях України, представлені таким переліком:

- меморіально-ордерна;
- журнально-ордерна;
- журнальна;
- проста;
- спрощена;

- регістри бухгалтерського обліку для суб'єктів малого підприємництва – юридичних осіб, які мають право на ведення спрощеного обліку доходів і витрат [1, с. 83–84].

Форма організації обліку представляє собою один із варіантів вибору суб'єкта, який буде вести облік на підприємстві. Усі можливі форми організації визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»:

- уведення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;

- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;

- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;

- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства [2, ст. 4].

Не викликає заперечення факт впливу застосування сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій на організацію обліку, проте існують суперечності щодо того, як саме цей вплив відображається – чи призводить він до змін вже наявних форм ведення та організації обліку, а може, можливо слід говорити про появу нових.

Упровадження комп'ютерної форми ведення обліку призвело до відсутності єдиного підходу до обробки інформації, адже кожен розробник програмного забезпечення у сфері бухгалтерського обліку намагається внести свої особливості, які, на його думку, полегшать процес обробки облікової інформації. Як справедливо зазначають П.М. Гарасим та М.П. Гарасим, облікові регістри різних програм є схожими, але не однаковими [3, с. 27]. Саме тому регламентувати назви та кількість облікових регістрів (журналів, відомостей тощо), а також порядок формування звітності для комп'ютерної форми ведення обліку не є можливим.

Стрімкий розвиток інформаційних технологій і, як наслідок, поява різноманітних мобільних пристроїв, призводять до того, що хмарні технології набувають усе більшої популярності та широкого впровадження, зокрема й у сферу бухгалтерського обліку.

Така тенденція обумовлена недоліками, притаманними локальним програмним продуктам, призначеним для ведення бухгалтерського обліку. Це насамперед високі вимоги до апаратного забезпечення персональних комп'ютерів та до самих облікових працівників, які за ними працюють. Окрім того, виникає об'єктивна потреба у постійному підвищенні навиків працівників щодо роботи з програмними продуктами за умови появи їх нових версій [4].

Використання хмарних технологій у сфері бухгалтерського обліку дозволяє зменшити витрати на придбання вартісного серверного обладнання, апаратних і програмних рішень; забезпечує оперативну зміну конфігурації корпоративної ІТ-інфраструктури залежно від поточних потреб; створює умови щодо доступу до системи з будь-якого місця за наявності мережі Інтернет; скорочення витрат на технічну підтримку та можливість отримання високого рівня обслуговування програмного забезпечення.

Основними моделями обслуговування користувачів у хмарних технологіях є: робочий стіл як послуга (англ. DaaS – Desktops-as-a-Service), інфраструктура як послуга (англ. IaaS – Infrastructure-as-a-Service), програмне забезпечення як послуга (англ. SaaS – Software-as-a-Service) та ряд інших технологічних тенденцій. Саме у сфері бухгалтерського обліку найбільш поширеною є остання модель – SaaS.

Упровадження хмарних технологій, на думку М.П. Павлюковця, призводить до появи нової форми ведення (автор не зазначає, що це саме форма ведення, проте це зрозуміло з контексту статті) обліку – клауд-комп'ютерної. Її основними відмінностями є:

1) повністю бездокументарна форма обліку та оцінки активів. Упровадження таксономії XBRL в обліково-оцінний процес;

2) збереження облікової інформації поза підприємством з використанням бізнес-моделей SaaS, DaaS;

3) одночасне використання інформації обліку багатьма користувачами з будь-якої точки планети за допомогою клауд-комп'ютерних технологій [5, с. 68].

Упровадження нової запропонованої автором форми ведення обліку потребуватиме відповідних змін до нормативних документів щодо її легітимізації та розробки її методичного забезпечення. Проте ми не вважаємо, що впровадження хмарних технологій видозмінює комп'ютерну форму ведення обліку настільки, що слід говорити про необхідність виділення нової форми. Адже, по суті, ураховуючи сутність терміну «форма ведення обліку», суттєвих змін саме в облікових регістрах немає. Про це свідчать і самі програмні продукти, які використо-

вують підприємства. Так, версія 8.3 програми «1С: Підприємство» в першу чергу відрізняється від версії 8.2 можливістю роботи за допомогою мережі та хмарних технологій, проте в користувацькому режимі ці версії практично ідентичні.

Найбільш поширені програмні продукти, які працюють на основі хмарних технологій та використовуються бухгалтерами при виконанні своїх прямих обов'язків, наведені в табл. 1.

Розкриваючи необхідність спрощення бухгалтерського обліку шляхом комп'ютеризації ведення облікової реєстрації господарських операцій, С.М. Лайчук наводить визначення прогресивної форми обліку, яка на основі впровадження обчислювальної техніки забезпечує своєчасне одержання якісної інформації, необхідної для управління, а також системи показників звітності при мінімальних затратах праці і засобів на ведення обліку [1, с. 85]. Проте наведене визначення характеризує комп'ютерну форму ведення обліку, саме тому не бачимо необхідності вживання даного терміну.

На думку В.В. Муравського, «...поширення хмарних технологій сприяло розвитку комбінованого варіанту централізації обліку. При передачі хмарному середовищу виконання усіх обчислювальних процедур від первинного збору облікових даних до автоматизованого відправлення звітних документів зацікавленим фізичним та юридичним особам відбувається централізація обліку за комбінованим варіантом» [6, с. 145–146]. Застосування хмарних технологій дозволяє говорити про необхідність виділення комбіновано-центрального варіанту організації обліку. Це і визначає найбільш популярні форми організації обліку.

На сьогодні традиційно найбільш поширеним для нашої країни є бухгалтерський інсорсинг, тобто ведення обліку на підприємстві бухгалтерською службою чи керівником (за умови дотримання вимог чинного зако-

нодавства). На думку Г.С. Кесарчук, тільки фірми, де недоцільно мати свою бухгалтерську службу у зв'язку з незначним обсягом доходу, доручають облік вести спеціалізованим компаніям [7, с. 203]. Проте практика останніх років свідчить про поширення передачі підприємствами на аутсорсинг частини бухгалтерських операцій. Використання ж хмарних технологій на підприємстві може змінити позицію керівництва щодо доцільності отримання послуг аутсорсингової фірми. Адже, як правило, вдаються до бухгалтерського аутсорсингу представники малого та середнього бізнесу, які мають незначний обсяг операцій та намагаються зменшити свої витрати шляхом виключення зі штатного розпису посади бухгалтера та уникнення витрат на придбання технічного та програмного забезпечення. Якщо ж буде обрано варіант ведення обліку штатним бухгалтером (на неповний робочий день, із можливістю віддаленого робочого місця тощо) на основі використання хмарного сервісу, то можна уникнути не тільки зайвих витрат, але й забезпечити оперативність обробки даних, яка втрачається при аутсорсингу.

Розуміючи це, аутсорсингові фірми також усе частіше вдаються до використання хмарних технологій. Адже з моделлю SaaS аутсорсери зможуть надавати своє бухгалтерське обслуговування більш інноваційним способом. Так, обробляючи відскановані працівником підприємства замовника первинні документи, бухгалтер аутсорсингової фірми отримує актуальну інформацію про стан справ підприємства-замовника, яка може бути використана для забезпечення додаткових послуг з додатковою оплатою. Таким чином, застосування хмарних технологій впливає як на форму ведення обліку, так і на форму організації обліку, розширюючи можливі варіанти вибору комбінації для керівників підприємств.

Висновки. Отже, не викликає сумнівів факт впливу розвитку інформаційно-комп'ютерних технологій, насам-

Таблиця 1

Програмні продукти для ведення бухгалтерського обліку, що працюють на основі хмарних технологій

Назва програмного продукту	Коротка характеристика
jПарус	Хмарна платформа корпорації «Парус». Станом на сьогодні корпорація «Парус» пропонує до використання у різних модифікаціях прикладні рішення CRM системи jПарус «Менеджмент та Маркетинг» і системи управління автотранспортом. Суто бухгалтерських конфігурацій (таких як «Бухгалтерія», «Зарплата») на основі хмарних обчислень корпорація не пропонує. Разом з тим у запропонованих прикладних рішеннях присутні певні облікові задачі. Так, у системі управління автотранспортом можна вести оформлення, облік і обробку дорожніх листів, облік витрат пального, облік технічного обслуговування і ремонтів, облік наданих послуг і виконаних робіт у розрізі замовників тощо
iFin	Хмарний сервіс, який працює в двох напрямках: 1) це формування і подача в державні органи замість користувача різних форм звітності (підсистема «Звітність»); 2) це підсистема «Бухгалтерія», яка дозволяє, крім підготовки і подачі звітності, додатково вести складський облік (з автоматичним розрахунком амортизації основних засобів), автоматизований облік у картках співробітників (розрахунок заробітної плати, відпускних, лікарняних і податків через персональний календар), а також пакетне створення різного роду бухгалтерських документів з автоматичним заповненням постійними реквізитами підприємства
Спеціалізовані програмні продукти «1С»	Деякі функції певних систем побудовані на використанні саме хмарних технологій. Мова йде про «1С: Бухгалтерія 8.3», а також віддалене підключення через веб-інтерфейс територіально розподілених підрозділів до системи «1С: Консолідація 8», а також функції колективної роботи над документами та віддаленого доступу через Інтернет до них за допомогою спеціалізованої системи «1С: Документообіг8»
Смарт Бухгалтерія	Сервіс із ведення бухгалтерського обліку та подання електронної звітності для підприємств на спрощеній системі оподаткування. Даний програмний продукт допомагає підприємцям самостійно, без допомоги бухгалтера вести облік, створювати документи, здавати звітність у податкові органи через Інтернет. У сервісі є своя довідкова система, додатковий сервіс, через який можна безкоштовно подавати будь-яку звітність у контролюючі органи

перед хмарних, на форми ведення та організації обліку. Урахування їх переваг та недоліків дозволяє керівництву здійснювати вибір на користь того чи іншого варіанту. Проте на даному етапі розвитку зарано говорити

про появу нових форм ведення та організації обліку. Перспективами подальших досліджень є визначення впливу інформаційно-комп'ютерних технологій на інші складові організації обліку.

Список використаних джерел:

1. Лайчук С.М. Прогресивна форма ведення бухгалтерського обліку / С.М. Лайчук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – 2014. – Вип. 2. – С. 80–89.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Гарасим П.М. Особливості організації бухгалтерського обліку в умовах комп'ютеризації / П.М. Гарасим, М.П. Гарасим // Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». – 2009. – Вип. 6(1). – С. 24–33 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2009_6\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2009_6(1)_4).
4. Мачуга Р.І. Віртуалізація і хмарні технології в обліку: далеке майбутнє чи реальне сьогодення? / Р.І. Мачуга // Ефективна економіка. – 2013. – № 5 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2008>.
5. Павлюковець М.П. Концепція побудови сучасної системи обліку на сільськогосподарському підприємстві в умовах Інтернет-технологій / М.П. Павлюковець // Облік і фінанси. – 2014. – № 2. – С. 66–70 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2014_2_10.
6. Муравський В.В. Комунікаційний аспект централізації (децентралізації) обліку / В.В. Муравський // Збірник наукових праць ПДАТУ. – 2014. – Вип. 22. – Т. 2. – С. 143–147.
7. Кесарчук Г.С. Бухгалтерський аутсорсинг: поняття, види, переваги та недоліки / Г.С. Кесарчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2014. – Вип. 1(42). – С. 201–204.

Аннотация. В работе раскрыты основные тенденции развития информационно-компьютерных технологий. Определены преимущества внедрения облачных технологий, основными среди которых являются уменьшение расходов на приобретение серверного оборудования, аппаратных и программных решений, создание условий для доступа из любого места при наличии сети Интернет. Охарактеризованы наиболее распространенные программные продукты для ведения бухгалтерского учета, работающие на основе облачных технологий. Исследованы позиции ученых о целесообразности определения новых форм ведения и организации учета, появление которых обусловлено развитием информационных технологий. Раскрыты особенности выбора того или иного варианта форм ведения и организации учета в условиях использования информационно-компьютерных технологий.

Ключевые слова: организация учета, облачные технологии, форма ведения учета, форма организации учета, информационно-компьютерные технологии.

Summary. This paper exposes main tendencies in development of computer information technologies. It is determined advantages introductions of cloudy technologies, among that basic are reductions of charges on acquisition of server equipment, vehicle and programmatic decisions, conditioning for access from any place at presence of network the Internet. In this paper characterizes the most widespread programme production for the conduction of record-keeping that work on the basis of cloudy technologies. Investigational positions of scientists in relation to expediency of determination of new forms conduction and account organizations, appearance of that are conditioned by development of information technologies. It examines the features of choice of that or other forms variant and organization of account in the conditions of the use of computer information technologies.

Key words: organization of record-keeping, cloudy technologies, conduct form of account, form of account organizations, computer information technologies.